



Hallo, Danmark, ryk venligst sammen

Vi danskere er det folkefærd i verden, der i gennemsnit bor størst. Samtidig elsker vi enfamiliehuse omgivet af store haver. Men det koster dyrt til både opvarmning og transport. I går offentliggjordes vinderne i en konkurrence, der skal få os til at rykke sammen i fremtiden. Politiken kørte Amager rundt med arkitekterne bag konkurrencen for at nærstudere problemerne. Og snakke om løsninger.

INTERVIEW

Der er godt nok både hvidt og koldt herude på Amager. Vinteren er allerede – hele to måneder før, kyndelmisse slår sin knude – overmåde hvas og hård, som Blicher (stort set) skrev i 1838. Men så er det jo godt, at biler er hule, og at varmeanlægget i Anne Beims let bedagede Citroën Xantia virker upåklageligt.

Vi triller forsigtigt fra parkeringspladsen ved DR Byen ud på Ørestad Boulevard. Den afgående formand for Statens Kunst-



KIM FABER

fonds Arkitekturudvalg, som også er professor på Kunstakademiets Arkitektskole, har netop deltaget i radioprogrammet 'Pi Formiddag'. Her har hun talt med værten Poul Friis og svaret på lytternes spørgsmål om den idekonkurrence, Arkitekturudvalget udskrev tilbage i august: 'Vis os, hvordan vi skal bo-tæt'.

Omme på bagsædet sidder Anne Beims kollega fra udvalget Henrik Schmidt, partner i Lundgaard & Tranberg Arkitekter. Vi har aftalt en lille Tour de Amager for – med udgangspunkt i konkrete eksempler – at tale om konkurrencen og om, hvorfor danskerne i løbet af de kommende årtier simpelthen er nødt til rykke sammen i bussen, så at sige. Og Amager er et glimrende sted at studere boliger, fordi stort set alle tænkelige boformer findes på øen. Fra Ørestads futuristiske boligklosser over haveforeninger og vidtstrakte parcelhusområder i Tårnby til det gamle, tæt bebyggede fiskerleje i Dragør og funkkiskarreerne på Amagerbro.

Anne Beim er stadig en smule ør i hovedet efter mødet med Pi's spørgelystne lyttere. For som det altid sker, når såkaldt almindelige mennesker får lejlighed til at konfrontere arkitekter med deres gerninger, blev der gået til stålet.

»Spørgsmålene spændte vidt«, siger Anne Beim. »Lige fra lydisolering i moderne huse, som er for ringe, og hvad vil vi arkitekter gøre ved det? Til at vi bygger for kedeligt. At det er for trist, at det hele er sort og firkantet med ens akvarievinduer.«

Henrik Schmidt kigger ud ad vinduet. »Og det kan der jo være noget om«, mumler han.

Byen må have en grænse

Anne Beim drejer ned langs et af de nye

byggerier i Ørestad Syd, 8-tallet, som er tegnet af Bjarke Ingels Group. Det knap nok færdiggjorte, men allerede præmierede byggeri afslutter bydelen ud mod Amager Fælled, hvor sneen fyger hen over stepperne. Udsigten er forrygende.

»Her kan man virkelig tale om, at byen møder landskabet«, siger Henrik Schmidt.

Og et af de problemer, der er opstået i kølvandet på den måde, byerne de seneste mange år har knopskudt på, er netop, at der mange steder ikke længere er nogen klar grænse mellem by og land.

»Det er netop en af meddelelserne i konkurrencen«, siger Henrik Schmidt. »Vi kan ikke blive ved med at æde af landet. Der må være en grænse. På Google Earth kan du se, at du fra København skal helt ned syd for Ringsted, før parcelhusområderne holder op. Der er progressive kommuner, Ballerup for eksempel, der har forsøgt med nogle tiltag for at bremse den udvikling, men det er ikke rigtig lykkedes. Byerne bliver ved med at vokse. Der er jo penge i at gøre landzone til byzone, bondemændene kan få solgt noget jord, og kommunerne får flere indbyggere. Men tænk, hvis man stoppede op og sagde: Nu skal vi til at udvide indad. Vi skal fortætte. Vi gerne have flere folk til kommunen, men de skal bo tæt på bycentret. Det ville sørne være spændende.«

Anne Beim nikker. Og bringer et andet aspekt af spredt bosættelse på banen. »Der var en lytter, der spurgte til det med fællesskabet. Hvordan sikrer vi som arkitekter nogle rammer, så folk kan danne fællesskaber?«, siger hun.

Tag nu 8-tallet, som vi holder ved siden af, med 476 boliger og ét stort fællesrum til fester. Og så er der en café samt butikker og erhverv i de nederste etager.

»Men er det nok?«, funderer Anne Beim. Og er tætheden i et område som Ørestad overhovedet stor nok til, at der kan opstå fællesskaber? For selv om bebyggelsesprocenten her faktisk er ganske høj, omkring 180 procent, bor der forholdsvis få mennesker. Fordi lejlighederne er så store og familierne så små. Det er jo en banal kendsgerning, at et stort udbud af servicefunktioner kræver et stort befolkningsunderlag.

»Hvis du har købmand, forsamlingshus, skole og vuggestue inden for gåafstand, så møder du automatisk andre mennesker. Og social interaktion opstår altså i mødet med andre mennesker«, si-

ger Henrik Schmidt. »8-tallet er et forsøg på at gøre noget bedre, men er der tæthed nok til, at der kan komme en vuggestue og en børnehave? Og hvor langt er der til den nærmeste skole?«

Et andet forsøg på at bygge en ny form for by er gjort på Sluseholmen i Københavns Sydhavn, hvor man har skabt en hollandsk inspireret bydel med smukke byrum og kanaler. Herfra kan man hurtigt komme ind til centrum af den store by, men hvad med lokalsamfundet? Som i 8-tallet er der også i Sluseholm-byggeriet gjort et forsøg på at løse problemerne. Men, konstaterer Henrik Schmidt og Anne Beim, ikke nok. Der bor stadig ikke mennesker nok på Sluseholmen til at akkumulere et frodigt fællesskab.

»Og her i Ørestad er det hele bare blevet lidt for blæsende, og der er for mange barrierer alle vegne. Og hvor er hovedgaden? Vi er altså bare ikke dygtige nok som arkitekter og byplanlæggere. Bygherrene og politikerne er måske heller ikke dygtige nok«, siger Henrik Schmidt.

»Nej, det er den anden side af historien«, siger Anne Beim. Men er der ikke også nogle krav, der støder sammen her? Vi vil gerne have lys og luft. Samtidig vil vi have tæthed, nærhed og lavt byggeri som i de gamle byområder. Kan den ligning overhovedet løses?

»Det er det, vi ikke ved. Vi synes så heller ikke, at der rigtig er nogen, der kommer særlig tæt på at prøve. Derfor udskrev vi konkurrencen«, siger Henrik Schmidt.

Mere liv i parcelhusområderne

Deltagerne i 'Vis os hvordan vi skal bo-tæt' har ikke, som i traditionelle arkitektkonkurrencer, skullet aflevere deres forslag på plancher med supplerende modeller og tekst, men som tre minutter lange film. Mange andre end arkitekter har deltaget, og løsningsforslagene har været tilsvarende mangfoldige – fra meget konkrete ideer til, hvordan man kan fortætte byområderne, til næsten abstrakte fabuleringer over temaet.

En del af filmene fokuserer på den pris, vi betaler for at bo for stort og for endte: de store og kedelige sovebyer og de spredte bilkøer, som er den uundgåelige konsekvens, når vi flytter længere og længere væk fra vores arbejdspladser. Andre stiller skarpt på ønsket om flere og flere rum i boligen: hobbyrum, hjemmekontorer og fjernsynstuer og hist og og kom herved. Eller dokumenterer med eksempler fra andre steder i verden, at man sagtens kan leve fuldgode og moderne liv på meget mindre plads end de 52 kvadratmeter, hver eneste dansker i gennemsnit har til rådighed. Og at det godt kan lade sig gøre at bygge med mange af parcelhusområ-

dernes kvaliteter inde midt i byerne.

Vi kører hen ad Kongelundsvej med villaer på begge sider. Her kunne der sagtens skabes større tæthed og mere liv, mener Anne Beim og Henrik Schmidt. Og måske kræver det kun, at man ændrer lidt på love og regler.

»Det er jo ikke noget med at nedlægge parcelhusområderne, slet ikke. Jeg kan bare herfra se ...«, Henrik Schmidt peger ud gennem bilruden, »... at der og der kunne man sagtens bygge, og der ville stadig være masser af have tilbage. Mange vil jo gerne have en have, men den behøver ikke være på 1.000 kvadratmeter.«

Så man kan forestille sig, at forældre i stedet for at købe lejlighed til deres børn bygger et lille hus til dem i baghaven? Eller en genoplivning af den gamle aftægtsboligtanke, hvor voksne børn overtager det store hus, og forældrene flytter ned i det lille hus?

»Det kunne man da sagtens«, siger Anne Beim. »Det var også op at vende i radio-udsendelsen, hvor studieværten Poul Friis spurgte, om ikke det med aftægtsboligen er en forældet tankegang fra forrige århundrede. Men svaret er jo, at det ikke udelukker, at behovet er genopstået. Tanken skal måske bare nytænkes i forhold til de her boligområder.«

Eller flere familier kunne gå sammen om at købe et hus og få lov til at bygge mere til, end den nuværende bebyggelsesprocent tillader?

»Ja, man kunne give bebyggelsesprocenten fri, men selvfølgelig med respekt for naboerne. Og eksperimenterer med at ophæve skellene. Og så begynder vi jo at nærme os noget, der også kræver toleranc og en mentalitetsændring – der, hvor ligusterhæksmentaliteten kommer buldrende. Hvor vi er inde og røre ved den enkeltes ejendomsret. Det er virkelig en stor udfordring«, siger Henrik Schmidt.

»De store huse og haver er et bevis på vores velstand«, supplerer Anne Beim. »De er statussymboler, og vi har været villige til at betale, hvad det koster at varme det ekstra værelse op og vedligeholde huset og haven. Men spørgsmålet om, hvordan vi bruger vores tid, bliver mere og mere centralt. Vi arbejder meget, og vores børn er institutionaliserede. Har vi så virkelig lyst til at bruge et par timer hver dag i bilen eller bussen? Og når vi endelig er hjemme, har vi så lyst til at løbe rundt med græsslåmaskinen? Vil vi ikke hellere prioritere det sociale samvær? Hele den der balance med at få ens sociale familieliv til at hænge sammen med ens arbejdsliv – der tror jeg, at der er en åbning i forhold til, at almindelige mennesker vil begynde at tænke over, hvordan de bor. At vi bliver nødt til at indrette os anderledes, fordi vi har ikke de timer i døgn til at male facader og klippe hæk. Og heller ikke råd til at hyre folk til det.«

Tæt og småt kan være godt

Det er nu ikke alle steder, at stort hus og stor have er det eneste saliggørende. Henrik Schmidt bor selv i Taarbæk nord for København. Her ligger en del store og meget attraktive villaer. Men boligerne i det

PLADS TIL FORANDRING. Hvorfor ikke give lov til at bygge tættere i parcelhusområderne, hvis beboerne selv ønsker det? Der er jo masser af plads, siger arkitekterne Anne Beim og Henrik Schmidt. Arkivfoto: Finn Frandsen

FAKTA DANSKERNES BOLIGVANER

Der er i dag over en million parcelhuse i Danmark, og tallet vokser.

70 procent af danskerne bor i enfamiliehuse.

Fra 1980 til 2009 er den gennemsnitlige boligstørrelse steget fra 106 til 111 kvadratmeter.

Derfor er det gennemsnitlige boligareal pr. person i samme periode steget fra 42 til knap 52 kvadratmeter. Det er verdensrekord.

Syv ud af ti danskere vil ikke bo inde i byerne, men i forstæderne eller på landet. De vil have deres eget.

Kilder: Danmarks Statistik og Center for Byplanlægning

Vinderfilmene

I går blev det offentliggjort, hvilke af de 72 film i idekonkurrencen 'Vis os hvordan vi skal bo – tæt', der er blevet præmieret:

1.-præmier:

'Yndlingsbolig' af Christel Solveig Nisbeth Madsen. Dommerkomiteen: »Filmen handler om, at nogle rum er vigtigere for os end andre, og hvis vi fokuserer på de rum, kan vi gentænke vores boliger på en mere hensigtsmæssig måde, end hvis alle skal have det hele.«

'At bo tæt betyder ikke nødvendigt...' af JAC Studios v/Johan Carlsson. Dommerkomiteen: »Filmens styrke er, at den formidler det at bo tæt som noget positivt og attraktivt, samtidig med at den prøver at nedbryde nogle af de fordomme, der er i forhold til at bo tæt.«

2.-præmier:

'Brug vandet i stedet for at æde af landet' af Mie Dinesen og Kasper Skovsbo.

'toleraCITY' af Thomas Lillevang og Troels Steenholt Heiredal.

'Bo tættere – livet bliver lettere' af Tinne Hansen.

'Min by' af Sara Bjelke og Rune Veile.

De præmierede film vises i Arkitekternes Hus, Strandgade 27 A, Kbh. på hverdage frem til 25. januar 2011. Alle 72 film kan ses på www.botaet.dk.

gamle fiskerleje er lige så eftertragtede.

»I det gamle Taarbæk har folk fået lov at bygge løs med en meget stor tæthed. Gaderne er smalle og fortovene kun 1,2 meter brede. Og i de gamle fiskerhuse bor folk så tæt, at du tror, det er lyv. Mange ville sagtens kunne betale for sin store villa lidt længere inde i landet. Men de vælger at bo her på grund af det sociale samvær og charmen«, siger han.

Og så selvfølgelig på grund af beliggenheden nær ved vandet. Derfor er der også, mener Henrik Schmidt og Anne Beim, et stort potentiale i at udvide byerne ved kysterne ud i vandet i stedet for ind i landet. Som man kan se på kortet i Sydhavnen, og som man planlægger at gøre i den nye store bydel, der i de kommende årtier vil opstå i Københavns Nordhavn.

Vi nærmer os det gamle Dragør. Se nu, siger Henrik Schmidt, hvordan husene bliver mindre og mindre og ligger tættere og tættere, jo mere vi nærmer os den gamle bydels centrum. Og hvordan det hele bliver mere og mere charmerende. Han peger begejstret på et lille dobbelthuse:

»Haverne er bittesmå, men der er stadig plads til børnenes legeredskaber. Der er, hvad man har brug for. Og du kan have en båd liggende i nærheden. Og hurtigt komme ud i naturen, når du skal jogge. Der er altså mange kvaliteter ved de gamle fiskerbyer. Og det er vigtigt at slå fast, at det at bo tæt ikke betyder, at alle skal flytte ind i centrum af byerne i otte-ti-etagers huse«, siger Henrik Schmidt.

»Rigtigt«, siger Anne Beim. »Som mange af Pi's lyttere sagde: Du kan godt bo småt, hvis du har et stort udsyn. Eller adgang til store fællesarealer. Så kan en familie sagtens bo på 100 kvadratmeter.«

Og så har vi slet ikke talt om de energibesparelser, der – ved siden af de formindskede transportbehov – er ved at bo tættere. Huse, der ligger soltært i landskabet, er dyrere at varme op og vedligeholde end tætte bebyggelser. Og de dyre investeringer i for eksempel solcelle- og jordvarmeanlæg vil være meget mere rentable, hvis der er flere om at dele udgifterne.

»Vi må bare også erkende, at det ikke kun er teknologien, der kan redde os. Vi bliver også nødt til at ændre adfærd og opføre os anderledes. Uden at vi skal stå med den hævdede pegfinger og være moralske. Det er ikke det, det handler om. Vi skal bare alle sammen til tænke mere resourceøkonomisk«, siger Anne Beim.

Men et er en konkurrence og 72 korte film med gode ideer. Derfor andet er at løfte tankerne derop, hvor der begynder at ske noget.

Jeg stiller lige et ledende spørgsmål: Er der ikke virkelig brug for nogle kommuner, der løser op for love og regler og begynder at eksperimentere?

Anne Beim nikker ivrigt.

»Helt sikkert. Der er brug for både politikere, planlæggere og arkitekter, der griber bolden og forsøger at skubbe til vane-tænkningen. Vi håber, at det her kan blive starten på en større bevægelse.«

kim.faber@pol.dk